

Socialistična graditev Jugoslavije in njeni problemi v LR Sloveniji

Na zasedanju Glavnega odbora Osvobodilne fronte Slovenije je imel tovariš Sergej Kraigher v diskusiji naslednji referat, ki ga zaradi njegove tehtnosti in aktualnosti objavljamo v celoti:

Dejstvo je, da smo od zadnjih volitev, posebno pa prva tri leta petletke, ki so za nami, uspeli s svojo aktivnostjo izvršiti globoke družbene spremembe v socialni strukturi, v načinu življenja najširših množic, ki so nujno povzročile celo vrsto novih pojavov, novih zakonitosti, ki jih moramo sproti odkrivati in ki postavljajo nove naloge v naši neposredni prihodnosti, posebno za razdobje, v katerem bo novoizvoljena skupščina ravno te naloge morala izvrševati. Dotaknili bi se predvsem enega ali dveh problemov, ki sta med seboj najtesneje povezana. Dejstvo je, da smo z zmagovito socialistično revolucijo vrgli z oblasti izkoriščevalce. S tem smo v bistvu izpremenili dosedanje družbene odnose. Stopili smo na pot likvidacije razrednih odnosov, na pot graditve brezrazredne družbe. S tem smo za razvoj proizvodjalnih sil ustvarili pogoje, da se lahko razvijajo nemoteno brez tistih spon, ki jih stari izkoriščevalski razredni odnosi predstavljajo v prejšnjih družbenih oblikah. Vendar pa bi bilo napačno misliti, da proizvodni odnosi, v katere stopajo ljudje, ne igrajo nobene vloge več v dobi socializma. Naš državni aparat ima dvojno nalogo: prvič je to državni aparat, katerega naloga je, da razbije ostanke izkoriščevalskih razredov in jim onemogoči, da bi se uveljavili, da bi delovno ljudstvo, da bi delavski razred pod vodstvom Partije neovirano gradila socializem. Ta stran nasilja proti ostanom izkoriščevalstva je jasno izražena v našem državnem aparatu in se odraža tudi v našem družbenem življenju, v borbi proti poizkušavam zaviranja graditve socializma pri nas. Vendar pa je v tej nalogi našega državnega aparata zapopadana še druga naloga, ki se prvi pridružuje, to je naloga vodstva gospodarstva in organizatorja procesa proizvodnje in vsega gospodarskega življenja. Prav zato, ker so danes vsa proizvodna sredstva last delovnih ljudi kot svobodnih proizvajalcev, ki s temi proizvodjalnimi sredstvi proizvajajo, je za razvoj proizvodjalnih sil v času graditve socializma bistvenega pomena, kako se organizirajo odnosi med delovnimi ljudmi kot lastniki proizvodjalnih sredstev in v kakšni obliki oni v tem proizvodnem procesu sodelujejo. Namesto odnosov, slovečih na razrednem nasprotju, prevladujejo v graditvi socializma pri nas že odnosi med sodelujočimi delovnimi ljudmi na podlagi socialistične lastniške proizvodne sodelujejo. Iz tega pa izvira dve stvari. Prva je borba za nenehno dvigovanje izobrazbe in kulturne ravni teh svobodnih proizvajalcev. Dvig na kulturni nivo in borba za usposabljanje najširših delovnih množic, da spoznajo osnovne zakonitosti družbenega razvoja, da spoznajo predvsem ekonomiko družbe, ki jo gradijo, da se učijo obvladati tiste zakone, ki so še živi kot ostanke prejšnjih družbenih oblik in da obvladajo nove zakonitosti, ki izvirajo iz njihove lastne dejavnosti, ta borba je ena nenehnih nalog naše državne oblasti, to je tudi ena nenehnih nalog naših političnih in vseh drugih organizacij. Prav zato se istočasno postavlja naloga dvigniti te množice k upravljanju države same, omogočiti jim, da se v svoji neposredni praksi v lokalni upravi in pri reševanju gospodarskih vprašanj usposabljaajo na svojih lastnih izkušnjah za reševanje najbolj perečih vprašanj in se s tem tudi neprestano izpopolnjujejo za vodstvo družbenega življenja. Veliki uspehi graditve socializma v prvih treh letih petletke, globoke družbene spremembe od zadnjih volitev v Zvezno skupščino so zahtevale, da je naša državna in politično vodstvo redno vodilo prvotni zakon o ljudskih odborih. Namen novega zakona je, da v še večji meri omogoči najširšim množicam neposredno reševanje gospodarskih vprašanj in njihovo vzgojo ob lastnih izkušnjah, v neposrednem reševanju važnih državnih vprašanj. Isti pomen ima posebej za delavstvo uredba o ustanovitvi delavskih svetov. Tu vidimo, kako naša državna in politično vodstvo budno spremlja spremembe, ki nastajajo v družbenem življenju ob dejavnosti ljudskih množic, in kako med delovnimi ljudmi kot proizvajalci ustvarja take odnose, ki s svoje strani zopet omogočajo nadaljnji razvoj proizvodjalnih sil, da ne zadenejo v svojem razvoju na ovire v odnosih med proizvajalci samimi. Istega značaja, samo izhodišče je drugo, je tudi reorganizacija vodstva gospodarstva s strani državne uprave. Tudi ta reorganizacija ima namen postaviti na širšo osnovo in približati neposredno samim proizvajalcem vodstvo razvoja osnovnih gospodarskih panog in gospodarstva v celoti. To so ukrepi proti birokratskemu centralizmu, da se kot sistem ne bi razrasel nad delovnimi ljudmi in proti njim. To je, mislim, tisto novo, ki raste iz naše socialistične prakse, tisto novo, kar naša država pod vodstvom naše Partije vnaša z jasno teoretično izdelanimi postavkami v prakso graditve socializma in sploh v prakso prehodnega razdobja od kapitalizma do zgraditve komunistične družbe.

O tem moramo še prav posebej voditi računa v Jugoslaviji, ker je Jugoslavija mnogonacionalna država. Vprašanje borbe proti birokratskemu centralizmu v mnogonacionalni državi je istočasno vprašanje dejanske enakopravnosti narodov, ki to državo sestav-

ljajo, in njihovega nadaljnjega razvoja. Enakopravnost narodov se nujno spreminja v prazno besedo, če se istočasno v praksi, v življenju delovnih ljudi v osnovnih upravnih in gospodarskih enotah ne uveljavlja princip najširše ljudske demokracije, najširše socialistične demokracije. To nam kaže tudi praksa Sovjetske zveze, kjer so izgubili izpred oči kot cilj vedno širše pritegovanje množic v upravljanje države, kar se je nujno moralo odraziti v razraščanju in povampirjenju birokratsko-centralističnega aparata, po svoji mentaliteti enakega aparatu bivše carske Rusije in pod parolo vodilne vloge ruskega naroda privedlo do ostrega pritiska na druge narodnosti, do zaviranja njihovega razvoja. Jasno je, da se je to moralo nujno odraziti v odnosih med socialističnimi državami; tako prakso notranjih odnosov je skušala Sovjetska zveza oziroma njeno vodstvo uveljaviti v mednarodnih odnosih, v odnosih z drugimi socialističnimi državami. Za Jugoslavijo je pa zopet tudi v tem pogledu značilno dejstvo, da je naša državna in politično vodstvo postavilo odnose med narodi od vsega početka dosledno na temelje principov marksistično-leninistične teorije o nacionalnem vprašanju, to se pravi na temelje njihove enakopravnega sodelovanja v borbi za zgraditve socialistične družbe.

Mislim, da lahko prav položaj Slovenije in vloga, ki jo Slovenija igra v graditvi socializma pri nas v borbi za izvedbo nalog, ki so postavljene v petletnem planu, služi v manjšem obsegu in z odgovarjajočimi spremembami kot primer, kakšni bi morali biti odnosi med državami in med narodi, ki gredo po poti socializma. Slovenija je v Jugoslaviji med tistimi republikami, ki so poleg Hrvatske gospodarsko najbolj razvite. Saj je na primer v letu 1949 22% celotne industrijske proizvodnje v Jugoslaviji — republiške, zvezne in lokalne skupaj — padlo na industrijsko proizvodnjo v Sloveniji, to se pravi, dobra petina, čeprav spada Slovenija med manjše republike, saj predstavlja po številu prebivalstva komaj en dvanajstino prebivalstva države. Dejstvo je, da je prav zato, ker je industrija osnovna proizvodna panoga, Slovenija gospodarsko najmočnejša republika. Ni pa samo gospodarsko najmočnejša; z razvojem industrije je nujno v zvezi višji kulturni nivo, višja izobrazba, večje število kadrov, s katerimi Slovenija razpolaga. Jasno je, da je torej Slovenija, čeprav je istočasno v primeri z zapadnoevropskimi državami in tudi nekaterimi srednjeevropskimi državami zaostala dežela, v odnosu do ostalih republik Jugoslavije napredna, gospodarsko močnejša, gospodarsko razvitejša. Lahko postavimo, da vloga, ki jo je odredilo naše državno in politično vodstvo Sloveniji v graditvi socializma v Jugoslaviji, vloga, ki jo Slovenija v praksi ima, kaže v malem, v osnovnih obrisih, kakšni bi morali biti odnosi med bolj in manj razvitimi socialističnimi državami v mednarodnem obsegu, če bi hoteli zagotoviti nagel razvoj vseh proizvodjalnih sil in s tem v zvezi naglo utrjevanje in poglobljanje novih proizvodnih odnosov v državah, ki gradijo socializem, če bi hoteli opravičiti podedovano zaostalost nekaterih držav in če bi istočasno hoteli utrjevati in nadalje razvijati gospodarsko moč že razvitih držav.

V naši praksi se jasno kaže naslednje: republika, ki pomaga pri odpravljanju podedovane zaostalosti drugih republik na podlagi zblizevanja ekonomike, pri nas na podlagi jugoslovskega gospodarstva kot enote, v svojem razvoju ne zaostaja, ampak se nasprotno v svojem razvoju krepi in razvija in obenem z razvijanjem gospodarske moči bratskih republik in Jugoslavije kot celote ustvarja solidno osnovo za njen nadaljnji še hitrejši razvoj v bodočnosti. Slovenija je na primer v primeri z letom 1939, dvignila vrednost celotne svoje industrijske proizvodnje za približno 110%, to se pravi, indeks nasproti l. 1939. je cca 210. To pomeni, da predstavlja celotna industrijska proizvodnja v Sloveniji 22% celotne industrijske proizvodnje v Jugoslaviji. V letu 1939, pa je Slovenija predstavljal 34% celotne proizvodnje v Jugoslaviji. To pomeni, da je sicer industrijska proizvodnja v Sloveniji za 110% porasla, da pa se je relativno, glede na celotno povečanje industrijske proizvodnje v Jugoslaviji, njen delež znižal od 34% na 22%. To potrjuje prejšnje trditve, da relativno zmanjšanje udeležbe Slovenije v celotni industrijski proizvodnji Jugoslavije pomeni nagel dvig industrijske moči Jugoslavije kot celote, pomeni, da se je n. pr. v Bosni in Hercegovini, Makedoniji in Črni gori, v tistih republikah, ki so imele prej komaj zarodke industrije, s pomočjo gospodarsko močnejših republik, predvsem Slovenije in Hrvatske, z naglim tempom začela razvijati industrializacija, krepiti njihova gospodarska moč, s tem pa tudi moč slovenskega gospodarstva, ki črpa svoje sile iz jugoslovske celote. Iz porasta industrijske proizvodnje v Sloveniji za 110% in zmanjšanja njene udeležbe v celotni industrijski proizvodnji Jugoslavije nasproti letu 1939, sledi, da je za tak nagel tempo razvoja zaostalih dežel, zaostalih republik nujno potreben hitrejši razvoj naprednejših republik, hitrejši tempo, kot ga je naprednejša republika mogla kdaj koli

doseči v svoji zgodovini. Pomoč zaostalom republikam zahteva razvoj industrijske moči razvitejših republik. To nam praksa tudi kaže in s tem demantira končoveljavno vse tiste skeptike, ki so ob sprejemanju n. pr. petletnega plana in pa še prej ob ustanovitvi nove Jugoslavije smatrali, da industrializacija Slovenije v novi Jugoslaviji nima bodočnosti, ker da bo nova Jugoslavija skrbela le za industrializacijo bolj zaostalih dežel.

Kako se širi gospodarska osnova, iz katere črpa moč naša republika, nam kažejo n. pr. podatki preskrbe Slovenije s surovinami in vloga našega izvoza kot ekvivalenta za uvoz surovin, polfabrikatov, industrijske opreme in potrošnih predmetov. Slovenija troši za svojo industrijsko proizvodnjo okoli 18 milijard surovin in reprodukcijskega materiala, okoli 19 milijard pa jih proizvajajo njena industrijska proizvodnja. Za tem skoraj enakim odnosom v vrednosti se skriva razlika v asortimentu, v tem, kakšne surovine Slovenija proizvaja in kakšne surovine daje na razpolago drugim republikam ter kakšne rabi za svojo proizvodnjo. Kot sem že rekel, smo v Sloveniji dvignili proizvodnjo na 210 v primeri z letom 1939; blagovni promet, po katerem se meri standard prebivalstva, smo dvignili v primeri z letom 1939. na 115. Če pa pogledamo plan izvoza iz Slovenije za leto 1950, in ga primerjamo z realiziranim izvozom v letu 1939, potem vidimo sledečo sliko: v celotnem lesnem sektorju predvideva plan za leto 1950, cca 90% izvoza, ki je bil realiziran v lesnem sektorju v 1939. letu. Ta številka ni popolnoma točna, ker je v izvozu lesa za leto 1939 zapopaden tudi tisti les, ki so ga lesni prekupevalci kupovali v Bosni in ga preko Slovenije izvažali v inozemstvo. Vendar to bistveno tega odnosa ne more spremeniti. Kljub temu, da smo za 15% povečali blagovni promet in za 110% povečali industrijsko proizvodnjo v lesu in v lesnih proizvodih, ki predstavljajo največjo težo našega izvoza, še vedno predvojnega izvoza lesa iz l. 1939 ne dosegamo. Kar se tiče izvoza proizvodov industrijske in kmetijske proizvodnje, bomo po planu za leto 1950 presegli predvojni izvoz za 3%, če ne vpoštevamo izvoza hemelja niti v l. 1939 niti v planu izvoza za l. 1950. Če pa vpoštevamo izvoz hemelja v realizaciji za leto 1939 in v planu za leto 1950, potem bomo dosegli v teh predmetih komaj 67% predvojnega izvoza iz naše republike. Tovariši, ne pripovedujem teh številki zato, da bi ustvarjal videz, da bo napor, ki ga moramo vložiti za realizacijo plana izvoza v tekočem letu, majhen, ali pa da izvršitev plana ne bo terjala ogromnih naporov. Nasprotno, to ravno kaže, da so za realizacijo takega plana izvoza, ko se je za 140% dvignila industrijska proizvodnja napram 1939. letu in s tem potreba po surovinah in ko se povečuje blagovni promet, potrebno ogromno naporov. Te številke navajam predvsem kot primer, kako se na eni strani v pogojih družbene lastnine nad proizvodjalnimi sredstvi kot osnovne enotnosti jugoslovskega gospodarstva ob naporih delovnega ljudstva vseh narodov mobilizirajo domače surovinske osnove, iz katerih črpa naše gospodarstvo svojo moč in kako ravno s pravihmi odredjenjem nalog vsaki republiki zmanjšujemo odvisnost Jugoslavije kot celote in razvoj vsake njene republike posebej od inozemstva.

S tem v zvezi je nadalje tudi vprašanje spremembe socialne strukture v Sloveniji. Samo v zadnjih letih smo napram l. 1939 dvignili število zaposlenih v Sloveniji za 127.000 ali 53% več kakor jih je bilo zaposlenih v 1939. letu. Na zajamčenem preskrbovanju so prevzeli okoli 254.000 novih preskrbovancev, kar z drugimi besedami pomeni, da smo približno 254.000 kočarjem in revnim kmetom ter njihovim svojcem, katerih velik del je moral v stari Jugoslaviji hoditi po zaslužek izven Slovenije in Jugoslavije, v Sloveniji sami dali možnost zaposlitve, da smo ravno tiste sloje prebivalstva, ki so v stari Jugoslaviji živeli najtežje življenje, vključili v našo industrijsko proizvodnjo in s tem bistveno spremenili strukturo prebivalstva in način njegovega življenja.

Jasno je, da take ogromne spremembe v družbenem življenju, terjajo tudi odgovarjajoče ukrepe in ustvarjajo nove zakonitosti v družbenem razvoju, ki jih moramo z odgovarjajočimi ukrepi obvladati. Iz tega sledita dve dejstvi: prvič, da ob takim naglem tempu razvoja industrijske proizvodnje, ko se spreminja socialna struktura, postaja socialistična rekonstrukcija vasi, odprava malolastniške blagovne proizvodnje na vasi s svobodno in prostovoljno vključitvijo proizvajalcev v zadrugo ena od osnovnih zakonitosti nadaljnjega družbenega razvoja. Marsikje pri nas, v celoti pa to prevladuje v literaturi kominformskih držav in govorih raznih kominformskih voditeljev, še gledajo na razvoj zadružništva kot pretežno na vprašanje boljše ali slabše agitacije in pa prepričevanje političnega aktiva, kot pretežno na vprašanje, koliko se kmetička gospodarstva tu z večjimi, tam z manjšimi težavami odločajo za vstop v zadrugo, za organiziranje zadrug. Organiziranje zadrug je danes pri nas nujna družbena zakonitost. Imamo samo dve možnosti: ali ustanovljati in krepiti zadruge in s tem zagotoviti, da se revolucija, ki smo jo že izvršili v drugih panogah, razširi tudi na kmetijsko proizvodnjo in tam korenito in v celoti spremeni proizvodne odnose in jih spravi v sklad z našo družbeno vsebino, ali

V Sloveniji je podpisalo delovne pogodbe že nad 111 tisoč delavcev

Čeprav se nekatere uprave za delovno silo, kakor Slovenjgradec, Kočevje, Gorica, Trebnje in Ljutomer ter nekateri podjetja, kakor TAM itd., ne zavедajo važnosti poročanja o sklepanju delovnih pogodb, kljub temu nam sedanja podatki izkazujejo, da je sklenilo do 20. februarja delovne pogodbe že 111.350 delavcev.

Med najboljšimi so zopet naši delavci prednostnih podjetij — rudarstva, težke industrije in z objektov kapitalne gradnje: v CRD Trbovlje samo še trije delavci niso sklenili delovnih pogodb, v rudniku Hrastnik se je 97% vseh delavcev že zavezalo s pogodbami, da bodo ostali v premogovniku; v rudniku Trbovlje se je število sklenjenih pogodb dvignilo na 90% delavcev, v rudniku lignita v Velenju je 90% delavcev že podpisalo delovne pogodbe, v premogovniku Ilirsko Bistrica ni sklenilo delovnih pogodb samo še 15 delavcev, v premogovniku Pečovnik 5 itd. Delavci Litostroja so 90% že podpisali pogodbe, v železarni Štore 89% v Iskri preko 90% itd.

Tudi na objektih kapitalne graditve hitijo: na Gradisu Medvode je 95% delavcev že podpisalo delovne pogodbe, Gradisu Šoštanj 89%, Gradisu HC Moste 88% itd. Delavci Gradisa tovarne aluminija Strnišče ne zaostajajo za drugimi delavci: že prvi dan sklepanja delovnih pogodb je pogodbe podpisalo 20% delavcev, do 20. februarja pa se je število sklenjenih pogodb dvignilo na preko 84% delavcev.

Prav tako sklepajo delovne pogodbe delavci ostalih podjetij. V Sloveniji je okrog 200 podjetij, od tega na področju MLO Celje 38, sklenilo pismene delovne

pogodbe z vsemi svojimi delavci, na primer kemična tovarna Moste, ruska tekstilna tovarna itd. V lokomotivnih delavnicah šiška ništa podpisala pogodbe samo še dva delavca, v cinkarni Celje je podpisalo pogodbe že 86% delavcev, v grafični industriji 87% itd. itd., vsa podjetja republiškega pomena pa so sklenila pogodbe s 70% delavcev.

Sklepanje delovnih pogodb se mora izvršiti do 1. marca.

Uspehi, ki so jih pri tem dosegli naši delovni kolektivi, dokazujejo, da so razumeli pomen delovnih pogodb: s pogodbami bomo utrдили delovno disciplino in odpravili fluktuacijo; izpolnjevali vse obveznosti pismene delovne pogodbe in je častna dolžnost podpisnika, torej vodstva podjetja kakor tudi delavca, in pomeni dolžnost v borbi za plan, za našo socialistično domovino.

Prav zato pa morajo pohiteti tudi v podjetjih, kjer še niso uspeli tako vidni, na primer v nekaterih tekstilnih tovarnah. Ko ugotovljamo, da je ruska tekstilna tovarna sklenila delovne pogodbe že z vsemi svojimi delavci, prednica Skofja Loka z 81% delavcev, prednica Tržič s 60%, prav toliko Tiskamina itd., pa ne moremo biti zadovoljni s tekstilno tovarno Sv. Pavel, kjer je šele 95 delavcev podpisalo pogodbe, ali s tovarno velenjskih izdelkov Majšperk, kjer se je odločilo podpisati delovne pogodbe šele 28% delavcev. Dolžnost partijskih in sindikalnih organizacij podjetij, prav tako pa tudi vodstev tovarn je, da še do 1. marca izkoristijo in s pravihmi političnim delom uspejo skleniti pismene delovne pogodbe z vsemi svojimi delavci.

Naša industrija je začela izdelovati sulfamidna zdravila

Sulfamidna zdravila so se začela uveljavljati šele v zadnjih desetletjih. Njihov sloves je upravičeno zelo velik, zato pa so tudi potrebe po njih čedalje večje. Pod imenom sulfamid razumemo veliko skupino organskih žvepljenih spojin. Leta 1935. je Domagel uporabil prvi sulfamid kot zdravilo. To je bil prontosil, ki so ga sestavili kot umetno novo barvo. Ker se je prontosil dobro izkazal, so začeli kemiki raziskovati vse snovi, ki imajo podobno sestavo.

Ko so ugotovili, da organska barvila uničujejo bakterije, n. pr. akrinske barve, ki spadajo med katranske, sta leta 1935. Mietzsch in Klarer s kemično sintezo pridobila novo organsko barvo diamino-azobenzol-sulfonamid, ki so jo potem v medicini začeli imenovati prontosil. Novo zdravilo so uspešno uporabljali pri boleznih, ki jih povzročajo bakterije streptokok, n. pr. pri sepai, angini itd. Pri raziskovanju žvepljenih organskih spojin so sodelovali številni učenci in proizvodnja cele vrste preparatov, ki jih zdaj medicina uspešno uporablja pri mnogih boleznih, se je zelo naglo razvila. Vse te preparate imenujejo sulfamide. Med njimi so dobro znani streptazol, sulfatiazol, sulfamidid in drugi.

Zagrebska tovarna zdravil »Pliva« se po zaslugi naših strokovnjakov in vzornega delovnega kolektiva naglo razvija v veliko sodobno tovarno, ki daje čedalje več izvrstnih in razen tega cenjenih preparatov. Za novi oddelek, kjer se je zdaj začela proizvodnja sulfamidnih zdravil, bi nam morale informirovske države poslati strojne naprave. Pogodbe so potepali, zato smo morali izdelati načrte za obrat, ki so ga opremile naše tovarne. Skoraj vse aparate za novi oddelek »Plive« izdelala tovarna orodnih strojev »Jedinstvo« v Zagrebu. Naprave je instaliral Marijan Domjan, osnutke zanje pa je izdelal ing. Ernest Reiner. Da so začeli izdelovati pomembna zdravila v novem oddelku, je tudi velika zasluga novorjcev in racionalizatorjev, tehnikov in laborantov kolektiva »Plive«. Marija Juršec je izboljšala proizvodnjo sulfatiazola, Ivan Nemec pa je skupaj z drugimi delavci pripomogel, da so izpopolnili delo v svojih oddelkih. V no-

vem obratu so začeli izdelovati naslednje preparate: sulfamidid, sulfatiazol, sulfacetamid itd. Proizvodnja teh zdravil bo dovolj velika za vse naše potrebe.

SAPONIN IN DRUGI NOVI DOMAČI IZDELKI

Pri planski komisiji LR Hrvatske deluje uprava za pospeševanje proizvodnje, ki je lani opravila precej pomembnega dela. Po njeni zaslugi so industrijska podjetja začela izdelovati nove vrste izdelkov.

Večji pomen ima tudi uvedba proizvodnje saponina, ki ga uporabljajo v tekstilni industriji, kosmetiki in gradbeni stroki. Saponin pa uporabljajo tudi v kmetijski proizvodnji. V Evropi samo v nekaterih državah pridobivajo saponin iz divjega kostanja, kakor ga bomo zdaj prvič naš. Doslej smo saponin uvažali. Nadalje je kemična industrija začela proizvajati heksa-mentilentetramin-utropin, pomemben izdelek, ki ga uporabljajo v medicini in pri proizvodnji plastičnih mas in ki smo ga morali prav tako uvažati.

Zasluga uprave za pospeševanje proizvodnje je tudi, da bodo začeli izdelovati najprimernejše tipe montažnih hiš, za kar so priskrbeli načrte.

V novosadski tovarni »Jugodenta« so začeli izdelovati posebno osemkotno žico iz nerjavčega jekla, ki jo potrebujejo za izdelavo zobotehničnih instrumentov. Nadalje izdelujejo zobozdravniške električne vrtnalne instrumente, kakršne smo doslej uvažali.

Proizvodnja nogavic v sarajevski tovarni se je povečala za 15%

V sarajevski tovarni nogavic »Kluba« so uvedli smotno delitev dela po brigadnem sistemu. Poprej so delavce zelo težko izpolnjevale delovno normo, po reorganizaciji pa so jo v mesecu decembru novem delovnem načinu povprečno presegli za 15%. Mnogo so pripomogli tudi racionalizatorji in novorjci. Tako so uvedli nov stroj za popraviljanje nogavic pri nogavicah. Poprej je mogla delavca popraviti največ sto parov nogavic, sedaj pa jih ob istem času popravijo 800.

pa korakati nazaj. Druge možnosti ni ne samo za našo ljudsko oblast, druge možnosti tudi ni za našega delovnega kmeta. Tudi delovni kmet se mora zaradi ekonomske zakonitosti, ki vlada v graditvi socialistične družbe, če si hoče zagotoviti boljše življenje in obdržati to, kar si je že pridobil, če noče razkroja svojega gospodarstva, ki ga privede v konflikt s socialistično oblastjo, prej ali slej svobodno odločiti, to je spoznati nujnost vključitve v zadrugo, nujnost organiziranja proizvodnje na socialistični osnovi. Jasno pa je, da je pomoč kmetom, da spoznajo to nujnost in v kolikem času bodo kmetje to spoznali, brez dvoma naloga naših partijskih in frontnih organizacij. V tem ravno obvladujemo to zakonitost, ki zagotavlja naš družbeni razvoj v smeri graditve socializma. Drugič, ravno ogromna sprememba v družbenih odnosih in v socialni strukturi prebivalstva omogoča in terja izkoriščanje notranjih rezerv v naših podjetjih in da z obstoječo delovno silo ter seveda tudi z nadaljnjo mehanizacijo povečamo proizvodnjo. Brez korenitih sprememb v načinu kmetijske proizvodnje, brez odločujočih uspehov v socialistični rekonstrukciji vasi ne moremo nadalje poglobljati sprememb v socialni strukturi našega prebivalstva.

Tovariši, mislim, da iz vsega tega sledi, da je vprašanje socialističnega razvoja v razvitejših republikah tesno zvezano s pomočjo, ki jo nudijo manj razvitim republikam. Ta pomoč zahteva maksimalno mobilizacijo vseh sil, da se doseže najhitrejši možen tempo razvoja proizvodjalnih sil in socialističnih proizvodnih odnosov, in s tem ustvaritev takih objektivnih pogojev, ki terjajo

socialistično rekonstrukcijo vasi kot objektivni zakon. Tega pa vodilni kominformskih držav ne razumejo in prav zaradi tega tudi nimajo jasne smernice, jasne perspektive v politiki in v gospodarstvu. Mi pa dosegamo uspehe v naši politiki in v gospodarstvu, ker nam je oster kurz za razvoj proizvodjalnih sil ob istočasni omogočeni hitri tempu razvoja socialistične rekonstrukcije vasi in jo tudi uveljavljamo, da raste iz naše prakse in našega življenja samega.

Jasno je, tovariši, da so taki medsebojni odnosi med narodi, kot so uredeni v Titovi Jugoslaviji, možni le na socialistični podlagi z vsodolnostjo in ustvarjalnostjo uveljavljene marksistično-leninistične teorije o nacionalnem vprašanju. Tako sodelovanje narodov, ki gredo v socializem, seveda ni združljivo s teorijo o hegemoniji katerega koli naroda, ampak je živo nasprotje te teorije. Mislim, da so ravno uspehi, ki jih je Slovenija dosegla v štirih letih dela Zvezne skupščine, najbolj živ dokaz pravilnosti naše politike. Na drugi strani v teh štirih letih, ki jo je Slovenija v teh štirih letih odigrala, odpira ob nadaljnji rekonstrukciji vasi ne moremo nadalje poglobljati sprememb v socialni strukturi našega prebivalstva. Če bomo to družbeno blagostanje, če bomo to perspektivo pravilno odprlali v voljni kampaenji našim delovnim množicam, našim volivcem, bomo z lahkoto dobili ne samo njihove glasove, ampak bo vsa volivna kampaenja močno mobilizirala sredstva za še bolj požrtvovalno vključevanje delovnih množic v borbo za izvršitev našega petletnega plana.

Vlada FLRJ, Glavni odbor Zveze sindikatov in resorni ministri so nagradili najboljše delovne kolektive

Beograd, 22. februarja.

Vlada FLRJ, Centralni odbor Zveze sindikatov Jugoslavije in resorni ministri so dodelili najboljšim delovnim kolektivom v naši državi za uspehe pri izpolnjevanju plana drugega polletja planskega leta prehodne zastavice, naziv najboljših in zaslužnih kolektivov ter denarne nagrade.

Zastave zvezne vlade in denarne nagrade so dobili:

Ministrstvo za železnice:

Železniška delavnica Sarajevo 430.000 din; Železniška postaja Beograd 480.000 din; Železniško gradbeno podjetje št. 1., Sarajevo 1.670.000 din; Kurilnica Zemun 185.000 din; Glavno nadzorstvo za vzdrževanje proge Demir Kapija 35.000 din.

Ministrstvo za promet:

Ladjedelniško podjetje Novi Sad 55.000 dinarjev.

Ministrstvo za rudarstvo:

Rudnik rjavega premoža Senovo 235.000 dinarjev; Rudniki in toplnica antimona Zaječar in Loznica 235.000 din; Proizvodnja nafte Dolnja Lendava 345.000 din.

Ministrstvo za težko industrijo:

Železarna Štore 355.000 din; Osijska livarna železa in tovarna strojev Osijek 160.000 din; Tovarna šamota »Partizan« v Partizanih 40.000 din; Novosadska tovarna kablov Novi Sad 215.000 din; »Jastrebac« Niš 135.000 din.

Ministrstvo za lahko industrijo:

»Elektrobosna«, elektrokemična industrija v Jajcu 220.000 din; Dalmatinska industrija cementa in cementnih izdelkov Split — pogon »Partizan«, Kaštel Sućurac 120.000 din; Steklarna Hraštnik 260.000 dinarjev; »Pliva« tovarna zdravih Zagreb 225.000 din; Tovarna papirja, kartona in lepence Količevci 100.000 din; Tutunova tovarna (tobačna tovarna) Skoplje 75.000 din; Pretprijateljice za obrabotko na tun, Kumanovo 130.000 din; Tovarna sladkorja Cuprija 275.000 din; Mariborska tekstilna tovarna, Maribor 995.000 din; Tovarna usnjene galanterije »29. november« Beograd 50.000 din; Tiskarsko podjetje »Ljudska pravica« 65.000 din; Solarna »Kreka« v Kreki 275.000 din.

Ministrstvo za gozdarstvo:

Gozdno gospodarstvo Sremska Mitrovica 190.000 din; Gozdno industrijsko podjetje Vrbovsko 50.000 din; Gozdno gospodarstvo »Kapela« v Gospiću 40.000 din.

Ministrstvo za gradnje:

Gradbišče »Litostroj« — gradbeno podjetje »Gradiš« Ljubljana 220.000 din. Gradbeno podjetje »Viadukt« Zagreb 285.000 din.

Ministrstvo za elektrogospodarstvo:

Novosadsko elektropodjetje Novi Sad 80.000 din; Hidroelektrarna »Boris Kovačević« Bogatići 10.000 din; Podjetje za razdelilne naprave in daljnovode, Maribor 105.000 din; Zvezno montažno podjetje za termoelektrarne, Beograd 150.000 din.

Ministrstvo za kmetijstvo:

Pokrajinsko posestvo »Podunavlje«, Sčelarevo 135.000 din; Kmetijska strojna postaja Leskovic 20.000 din.

Ministrstvo za pošto:

Okrajna pošta Celje 20.000 din; Brzojavni telefonski center Beograd 70.000 dinarjev.

Ministrstvo za pomorstvo:

Parobrod »Dubrovnik« Jugoslovske mornarice plovske Reka 10.000 din.

Ministrstvo za narodno obrambo:

Podjetje »Crvena zastava«, Kragujevac 1.050.000 din; Podjetje »Slavonski parti-

Kandidat trboveljskega okraja

Anton Zagorišek je doboieval s svojo brigado novo zmago v borbi z ognjem in zruški

Prebivalstvo trboveljskega okraja je izbralo za kandidata v Zvezni svet ljudske skupščine rudarja Antona Zagoriška, brigadirja ene najbolj slavnih rudarskih brigad v Sloveniji. Toarši Anton Zagorišek je bil rojen 4. junija 1904. leta v Trbovljah. Že s 14. letom je pričel delati na separaciji, ki oče je težko preživljal s svojo plačo sedmero otrok. 16 let je bil star, ko je že odšel na delo v jamo v zahodni obrat, kjer dela še danes. 15. septembra 1944 je postal bорец Cankarjeve brigade, 26. junija 1945. leta je bil demobiliziran kot zastavnik in že dva dni po tem začel delati v rudniku. Lansko leto 3. septembra je njegova brigada nakopala 862 ton čistega premoga v osmih urah. Tudi v naslednjih tekmovalnih je brigadir Zagorišek s svojo brigado dosegel velike uspehe. Brigadir Zagorišek je v Trbovljah poznan kot najboljši strokoonjak v tesnajo za zruške. V decembru 1949 je izpolnjeval plansko nalogo že za avgust 1952. leta. Za požrtvovalno delo je dobil že desetkrat naslov udarnika, odlikovan je z redom dela I. stopnje in z medaljo dela, ima pa tudi red zasluge za narod III. stopnje in medaljo za hrabrost. Vrsti velikih delovnih zmag, ki jih je dosegel on in njegova brigada, lahko pristojeva tudi zadržitev ognja in tesnaje zruška v južnem savskem polju, ki je trajal oče tednov, in brigada to delo prav te dni zaključuje.

izlivati znoj iz čevljev, je začel tesariti zrušek Zagorišek s svojimi brigadirji. Ob soju medlih jamskih svetilk, oblečeni samo v spodnje hlače, so skozi odprtino vlačili les. Najprej je bilo treba zavarovati

glavo »zacimprati kapo«, kakor pravijo rudarji tesarjenju stropa v zruški. Na zdobljen premog so položili prvi »kraneč«, tako pravijo venci iz lesa, sestavljenega iz smrekovih debel z zaslonno vmesno oporo oprtega v steno. Tako so postavljali vence v nadstropja, da preprečijo nadaljnje rušenje in si zavarujejo glavo. To so bili najbolj kritični trenutki tesarjenja, ko bi jih lahko premog v debelini pestil iz višine ubil. Ko so zatesarili do vrha, si tako zavarovali glavo ter preprečili nadaljnje rušenje, je bilo najtežje in najbolj nevarno delo končano. S tem se ni rečeno, da poslej ni bilo več nevarnosti in dela. Premog, na katerem je ležalo nadstropje vencev, je bilo treba še previdno izkopati in podtesariti, vse leseno ogrodje je bilo treba še trdno zatesariti od stropa do poda in opraviti še vrsto drugih del. Ko je bilo vse to gotovo, trajalo je nekaj tednov, so pred dnevi Zagoriškovi brigadirji začeli postavljati zid. Čez teden dni bodo zrušek že zalili s peskom, da ne bi prišlo več do požara. Cele tedne je trajalo naporno delo v vročini in bilo nevarno za vsakogar, ki ne bi bil tako previden, kakor je mojster s tesarjenju zruškov brigadir Zagorišek in člani njegove brigade.

Prvi kopači Hančič, Molan in Škrinjar opravljajo še zadnja dela na mestu požarov in zruškov v južnem savskem polju. Brigadir Zagorišek pa je že odhitel k drugemu zrušku. Njegove od ognja razpokane in od trpede dela žuljave roke so se zopet spoprijela z naravo, ki jo je ukrotil že nešteto krat doslej. dp

V Trbovljah bodo rudarji do volitev v prostem času nakopali 10.000 ton premoga

V trboveljskem okraju so bile sektorske konference množičnih organizacij, prav tako pa so po vseh krajevih ljudskih odborih sestanki množičnih organizacij, kjer sprejemajo plane predvolivne dejavnosti. Predvolivna zborovanja imajo tudi sindikalne podružnice. Rudnik Trbovlje je napovedal tekmovanje rudarjem v Velenju, Zagorju in Senovem, in sicer v znižanju polne lastne cene, kvaliteti premoga itd. Do volitev bodo v Trbovljah nakopali 10.000 ton premoga v prostem času, v Velenju pa 1225 ton.

vili so štab za delovno silo ter sklenili, da bodo do 24. februarja zbrali frontovce za frontno brigado. — Na sindikalnem zborovanju v Črnomlju so diskutirali predlagali več dobrih predlogov za zboljšanje produkcije. Posebno se zanimajo za novi zakon o socialnem zavarovanju.

V okraju Novo mesto so v večini KLO množični sestanki zelo dobro uspeli. Na sindikalnem sestanku v tovarni »Pionir« so delavci sklenili, da bodo 100% podpisali delovne pogodbe.

Delavci v tovarni »Titan« v Kamniku so se obvezali, da bodo izpolnili četrtletni plan do dneva volitev, letni plan pa bodo na čast volitev izpolnili do 29. novembra.

V goriskem okraju je 83 osnovnih mladinskih aktivov sprejelo tekmovalne obveznosti v zvezi z volitvami. Aktiv LMS Osek v goriskem okraju je odšel na čast volitev 100% za 8 dni na gradnjo Nove Gorice.

V okraju Ljubljana-okolica so te dni sektorske konference množičnih organizacij. Sindikalne podružnice razpravljajo na svojih sestankih predvsem o delovnih pogodbah ter o novem zakonu o socialnem zavarovanju.

V Beli Krajini so prav tako sektorske konference množičnih organizacij. Poeta-

ZADRUŽNIKI IN FRONTOVCI IZ KOČEVSKRE REKE SO SI OGLEDALI »LITOSTROJ«

Ljubljana, 22. februarja. — V nedeljo so zadržniki in frontovci iz Kočevske Reke obiskali Titove zavode »Litostroj«. Ogledali so si tovarno, po kosilu pa so se razgovarjali z delavci, novatorji in racionalizatorji tega giganta naše prve petletke. Zadržniki in frontovci so bili z izletom zelo zadovoljni, kajti videli so enega velikih objektov, ki jih gradimo pri nas. Dejali so, da bodo na predvolivnih sestankih o tem pripovedovali ostalim zadržnikom in frontovcem.

POPRAVEK

V sporočilu o kandidatih za Svet narodov so bili pri kandidatu tov. Kotniku Benu navedeni napačni podatki. Pravilno je:

15. kandidat: Kotnik Beno, kmet, predsednik kmečke komisije pri okrajnem komiteju KPS v Slovenjgradcu.

Pri objavi kandidatov za Zvezni svet pa je pravilno:

280. volivni okraj Ljubljana-okolica kandidat: Popit Franc, član CK KPS, minister za rudarstvo LRS, Ljubljana.

Prve dni decembra. Rov v južnem savskem polju je bil napolnjen z gostim dušičnim dimom. Ob stiku je izbrpanega širokega čela, zalitega s peskom, je skozi nevidne špranje našel zrak svojo pot, tleti je začel zdobljen premog. V pisarnah zahodnega obrata in uprave premogovnika so zabrnili telefoni. Takoj je pohitelo v jamo rešilno moštvo, na mesto pa je prihitele tudi izmena Zagoriškove brigade. Rešilno moštvo, ki so ga sestavljali obratovodja Cvikl, obratni inženir, gospodar čela Pobjoljša, paznik Erjavce in kopač Erjavce i. d. r., so brez prestanka gasili ognjene zublje, ki so lizali zdobljene sklade premoga in stojke. Curki vode in živo apno so krotili požarnost nenasitnega plamena. Za kopačem Hančičem in njegovim pomočnikom Grčarjem, članoma Zagoriškove brigade, ki sta naglajala zoglelen in pogasjen premog v vozničke, so prišli v naslednjih izmenah še drugi člani te brigade. Z gašenjem požara in odkopavanjem premoga so korak za korakom napredovali. Po napornem delu v veliki vročini, ko so komaj dihali, so že kaj kmalu prišli do prvega zruška. Osem metrov črne praznine je zijalo nad glavami brigadirjev. Brigada, ki je bila razdeljena na štiri izmene, vsaka izmena je delala po šest ur, je začela s tesarjenjem zruška. Takral je tudi že Zagorišek prišel na mesto požara, ko je opravil delo na zruški v neposredni bližini novega požara. Kopači Zagorišek, Škrinjar, Molan in Hančič so s pomočniki neutrudno tesarili. Skladovnice jamskega lesa so porabili, bi so zatesarili zrušek, toda delo še ni bilo končano.

Teden dni pred koncem leta. Z desne strani je dotekal premog po dotle nevidni poti. Brigadir Zagorišek je opazil v desnem boku odprtino. Skozi njo je dotekal premog. Po drobečem se premogu se je splazil v odprtino. S seboj je vzel le jamsko svetilko, da bi lahko čim prej pobegnil, če bi mu pretla nevarnost. V odprtini ni videl skoraj ničesar. Vse je bilo zavito v paro. Seže, ko so napeljali skozi odprtino, kvadratni meter je imela v obsegu, čevi za zrak, ki je razginal meglo, so opazili nov zrušek. Ure stalne nevarnosti med življenjem in smrtjo so se začele. Ko se paznik Skobler danes spomni na nevarnost, v kateri je delal Zagorišek in njegovi brigadirji, tudi sam je bil med njimi, pravi, da je odšel nov zrušek tesariti le tisti, ki je staval svoje življenje na kocko. Spodaj nasuti premog, stena premoga v desnem boku, težka nekaj ton, je grozila, da bo vsak hip vsakogar pokopala pod seboj, strop je bil nezavaran in vrata

obiski, a tudi obiski ostalih njegovih znancev, postajali daljši in živahniji in da je v teh razgovorih govoril največ on sam.

Najraje je govoril o svojem političnem delu pred svetlovo vojno doma in v inozemstvu. Govoril je podrobno o tem, kar je iz njegove knjige »Borba na tujih tleh« mogoče prebrati le med vrsticami. S čudovitim spominom je pripovedoval podrobnosti o svojem delu v Franciji, v Sovjetski zvezi, na Norveškem in drugod. Prišlo je orisati Sloveka, s katerim je prišel v stik. Pripovedoval je, kakor da bi bral iz svojih nenapisanih romanov. Ko sem ga včasih prekinil, češ da bo moral vse opisati, se je široko nasmehnil in dejal: »To bom še napisal.«

Podrobno se je zanimal, kako je v vaseh mariborske okolice, in čisto je dejal: »Lepo je delati zunaj med ljudmi!«

Ko sem mu sporočil, da je na kandidatski listi za Svet narodov, ga je ta vest tako ganila, da nekaj trenutkov ni mogel spregovoriti. Potem pa je rekel: »Izbrali bi si raje koga drugega, saj jaz ne morem med ljudi. Saj jaz ne morem delati!«

Informirojevske gonje je zavrčal kot veliko nesrečo za svetovni proletariat. Kak mesec dni pred II. kongresom Ljudske prosvete je dejal: »Če bom mogel, bom šel na kongres, da ga odprem in kot star komunist povem tistim tam svojo pošteno besedo.« Na kongres ni mogel. Poslal pa je pozdravno pismo.

Pozneje, ko je že lahko bral časopise, in prebral jih je od prvega do poslednjega članka, se je veselil vsakega našega uspeha. Za vsako tovarno, ki smo jo odprli, je vedel, vsaka nova kmetijska obdelovalna zadruga ga je zanimala in

teško je čakal pomladi, ko se bo — kakor je upal — odpeljal z avtom v bližnjo in daljno mariborsko okolico, in obiskoval podjetja in zadruge. Pogosto sem mu moral opisovati kraje, ki jih ni dobro poznal, predvsem Halozne in Slovenske gorice; živo si je želel, da bi jih videl čimprej na svoje oči.

O literaturi sva se pogovarjala manj. Zelo je cenil Balzaca. Prva knjiga, po kateri je vprašal, je bila Balzac in sem mu dal Balzacove »Kmete« v hrvaškem prevodu. Aleksēja Tolstoja ni cenil. Za sovjetske književnike, ki so po osvoboditvi prihajali k nam, je dejal, da spadajo v tretji, četrti razred. Prebral je celotnega Solohova že v originalu. Zadnja knjiga, ki jo je prebral, to je bilo nekaj dni pred smrtjo, so bili Koprivčevi »Sestanki«. Prebral jih je v eni sami noči, ko ni mogel — kakor često — vso noč zatisniti očesa. Drugega dne je govoril o knjigi, da mora avtorju b knjigi čestitati.

O svojem literarnem delu, — razen o prvih začetkih — ni dal govoriti. Povedal je, da nosi vsako stvar dolgo v sebi, potem jo naglo vrže na papir. Napisanega ni popravljati več. Prebral je le, da popravi tipkarske napake. Za svoja dela, tudi ne za romane, si ni delal ne beležk, ne načrtov; novela in tudi roman sta »kmalu izbruhnila iz njega« neposredno kot lava iz vulkana.

Zadnje dni je češče govoril o knjigi, ki jo bo še tega leta napisal za mladino. Uspeh »Solzie« ga je močno počivil: ne samo obe nagradi, državna in Prešernova, marveč tudi številna priznanja, ki jih je dobival pisar: no in ustno.

Tudi svoj roman iz leta 1948, kate-

rega odlomek »Skrivna bralnice«, je objavil v lanskem letniku »Novega sveta«, je včasih omenil. Dejal je, da ima vsega v glavi do poslednje podrobnosti. Samo da sede in napiše, v treh ali štirih mesecih ga bo imel na papirju, če bi bil zdrav. Nekoč, ko je omenil svoje delo, je sredi pogovora utihnil in sklonil glavo, da ne bi videl solz v njegovih očeh. Nekoč je rekel: »Škoda, da ga ne morem napisati, naj bi ga ljudstvo bralo!«

Rad bi nekaj povedal o njegovi boleznii, o njegovi glavni boleznii »angini pectoris« in o »dodatkih«, kakor se je izražal sam, ki so bili kaj neprijetni in so včasih pokvarili za nekaj dni njegovo razpoloženje. Bil je čudovito potrpežljiv bolnik. Do svojega zdravnika primarija jeseniške bolnice dr. Brandstetterja je imel neomajno zaupanje. Visoko je cenil njegovo znanje in požrtvovalnost, saj ga je primarij tedensko obiskal ne glede na vreme. Tudi z bolniško sestro je bil nadvse zadovoljen.

Vročje je ljubil svojo ožjo domovino Koroško, to in onstran meje. Pogosto in zelo rad je govoril o njej. Najbolj pri sreju mu je bila njegova rojstna vas Količe. Komaj je čakal, da bi postalo toplo in da bi se odpeljal domov. Na svojo ženo, ki je bila pred vojno, ko je bil v širokem svetu, mnogo pretrpela, je bil silno navezan in nikoli ni dolgo strel brez nje. Samo da je bila v sobi, čeprav je imela kako drugo opravilo. Zadnje čase je bila pri njem tudi hčerka Mojca s svojim prostodušnim smehom, ki ga je imel zelo rad. Ko ga je nekaj dni pred smrtjo obiskala hčerka Vida, se kar ni mogel ločiti od nje.

Nadaljevanje na 4. strani

Zadnji obisk pri Prežihovem Vorancu

Do tega časa, ko se je lansko leto konec novembra preselil v Maribor — vselil se je prav v sosednjo hišo — sva govorila štiri ali petkrat. Pred vojno sem ga spoznal le iz knjig, videl ga pa nisem. Toda bilo je dovolj, da sva se sprijateljila. V tem, kako je govoril z ljudmi, kako je je pogledal, je bilo nekaj tako močnega, da si ga moral na prvi pogled vzljubiti in govoriti z njim odkrito, toda prostodušno, kakor je govoril on s teboj. Pri sva bila sosedja, je imel malokateri pri njem in da ne bi do pretekla, za nas vse tako nesrečne sobote posedel pri njem uro in tudi dlje. Se zadnji večer sem ga obiskal in mu v slovo stisnil roko, komaj tri ure prej, preden je zaslotal njegovo zlato srce.

Ze ob prvem obisku sva se pogovarjala kot stara znanca in kot dobra prijatelja. To, kar sem doživel v tem kratkem času tesnejšega poznanstva s Prežihom, mi bo — kot doživlja ob njegovih knjigah — v trajen spomin.

Globoko sem bil presunjen, ko sem 28. novembra prvič stopil v njegovo sobo. Postava je bila sicer njegova, orjaška, so bile plečata, toda njegove široke roke brezbarven, obraz je bil upadel in barve, tasje pa popolnoma beli. Sprva so bile tudi njegove — vedno tako žive oči — brez življenja, šele v razgovoru so oživele. Pa tudi v obraz je dahnilo nekaj življenja. Opazil sem, da mu govorjenje dela težave. Skušal sem govoriti tako,

da bi mu ne bilo treba stavljati vprašanj, še manj odgovarjati. Pripovedoval sem mu kulturne in politične novice iz naših krajev in izza naših meja, kajti tedaj je bil tako slab, da ni mogel brati časopisov in tudi ne poslušati radia, do česar — kar sem zvedel pozneje — tudi preje, ko je bil še zdrav, ni imel veselja. Kom sem mu omenil, da je izšel v letopisu Maticе srbske prvi del Slodnjakove razprave o njem, je začel živo pripovedovati o svojih literarnih začetkih.

Sedel je na postelji, h kateri je imel pristavljeno mizico, položil je roko nanjo, sunkovito, kakor je znal samo on. Pozabil sem, da imam bolnika pred seboj, pozabil sem, da mi je bolniška sestra naročila, naj ostanem največ četrt ure. Skoro celo uro sem ostal pri njem. Ob slovesu me je zadrževal.

Od tega dne se je počasi popravljala, lica so mu postajala polnejša in dobival je kar zdravo barvo, oči so se ob posebnih vrednih razgovorih bleščale, Mariborski zrak, posebno zdrava in domača nega, predvsem pa njegova nezlomljiva volja, da bo živel in tudi ozdravel, vse to je odločilno prispevalo k temu, da se je njegovo stanje vsaj za nas laike popravljalo, in da smo s čedalje večjim zaupanjem gledali na njegovo ozdravljenje. Čez dobre tri tedne bivanja v našem mestu je začel prebirati časopise, potem cele knjige, vsedel se je k stroju in napisal kratko pismo, v mislih delal načrte za literarno delo, ki ga bo začel, čim bo ozdravel.

Razume se, da so na ta način moji

PRED VOLITVAMI V ANGLIJI

Danes so na Angleškem volitve v parlament, točneje v Spodnji dom. Predstavnik za palačo lordov ali Gornji dom se namreč ne volijo, nekaj jih imenuje kralj, ostali pa zasedajo ta mesta kar avtomatično po nasledstvu odnosno položaju. Ako izvzamemo nekaj desetih laburističnih perov, imamo v sedanjem Gornjem domu dva princa »kraljevske krvi«, dva nadškofa, 20 vojvod, 28 markizov, 116 grofov, 79 vikontov, 24 škofov, 483 baronov itd.

Ce je v angleškem Gornjem domu zbrana tako imenovana smetana angleške višje družbe, pa vendar ne moremo reči, da bi v Spodnjem domu dala po ljudskem duhu. Vse prej. Glavna karakteristika angleškega volivnega sistema je v tem, da ni zgrajen na proporcionalnem sistemu. Za izvoljenega v tem ali onem kraju se smatra tisti kandidat, ki je dobil le en glas več od rugega najmočnejšega kandidata. Pri tem sistemu je zato možno, da dobi stranka, ki je nabrala 10 milijonov glasov, kar dvakrat več mandator kot pa stranka, ki je n. pr. dobila 8 milijonov glasov. Druga karakteristika volivnega sistema je inovinski cenus. Vsak kandidat mora namreč predložiti 150 funt-sterlingov, ki propadejo, ako ne zbere določenega števila glasov.

Angleška volivna kampanja je bila vse do zadnjega časa celo za angleške pojme precej mlačna. Omejevala se je v glavnem na »domestic issues«, na domače, notranje zadeve. V zaključni fazi predvolivne kampanje pa se je težiče premaknilo na zunanje politične probleme. Laburisti očitajo sedaj Churchill, da je prekršil »gentlemenski sporazum« s tem, da se bo volivna propaganda razvijala samo na področju notranje politike. Churchillov predlog o nujnosti sporazuma s Sovjetsko zvezo in likvidaciji hladne vojne je potegnil zunanje politične probleme iz arhiva in jim dal bolj aktualno vsebino. Toryjevci, ki si na vse kriplje prizadevajo, da bi se v poslednjih dneh kampanje tehnična sreča nagnila na njihovo stran, so spretno spekulirali z razpoložnjem povprečnega človeka na Angleškem. Konservativci upajo, da bodo pridobili na svojo stran tiste Angleže, ki so vedno bolj vznemirjeni zaradi vesti o odkritju nove, hidrogenske bombe. Zato so črtali iz volivnega repertoarja laburistična gesla o polni zaposlenosti in nacionalizaciji industrije. V volivno kampanjo so vrgli parolo svetovnega miru. Platforma obeh najmočnejših angleških strank se je tako v zadnjem času precej spremenila. Medtem ko so doslej

Veliki neredi v Indiji

New Delhi, 22. febr. (Tanjug). Okrog 200 ljudi je bilo ubitih pri neredih, ki so izbruhnili v vzhodni Bengaliji in Pakistanu med Indijci in muslimani. AFP poroča, da so neredi izbruhnili zaradi velikega dotoka indijskih beguncev. Doslej so aretirali čez 1000 Indijcev in 150 muslimanov. Predsednik indijske vlade Pandit Nehru je predlagal pakistanski vladi, da bi ustanovili mešano komisijo, ki bi proučila nastalo stanje.

Francoski pristaniški delavci nočejo nakladati vojnega materiala za Indokino

Pariz, 22. febr. (Tanjug.) V pristanišču Palis je prišlo večeraj do spopada med delavci in orožništvom, v katerem je bilo več ranjenih. Pristaniški delavci še nadalje odklanjajo, da bi nakladali vojni material na ladje, ki odhajajo v Indokino. V Palisu je bil sestanek pristaniških delavcev, katerim so se pridružili iz solidarnosti tudi kovinarji in železnitarji iz Saina. Po sestanku so šli delavci v sprevedu po mestu. Orožniški oddelki so jim preprečili vstop v pristanišče, kjer so vojaki in mornarji pod zaščito polijeje nakladali ladje. Ker so orožniki uporabili puška kopita, so delavci metali nanje kamenje. Pet delavcev je bilo aretiranih.

Nadaljevanje s 3. strani.

Bil je izredno gostoljuben. Ni bilo gosta, ki ga ne bil želel postreči. Kakor kmetu mu je godilo, če si pohlivali njegov mošt, s katerim je gosta sprejel, ko je bil zdrav. Sedaj pa je dobil vina, ali pa kar si je želel. Na kolone je povabil večjo družbo. O svojih tegobah ni govoril in če je moral reči o njih, je bilo tako, kakor da se jim posmehuje.

In zadnji obisk?

V soboto popoldne je sam poslal po mene, češ, naj pridem, ko je že povsem dober. V začetku prejšnjega tedna ga je še namreč napadel eden izmed številnih »dodatkov« in je bil prve dni precej slab. Proti koncu tedna se mu je stanje izboljšalo. Za menoj je odšla še moja žena in pozneje je prišel za kratek čas še mario-borske bolnice dr. Arko. Voranc je bil izredno dobro razpoložen. Delali smo narčne, kako se bomo odpeljali, čim bo tople, v Šmarje pri Jelšah, v domači kraj Karla Reberska, poverjenika Oblastnega odbora, ki je storil največ, da Voranc ni ničesar pogrčal.

Govorili smo o krajih in ljudeh tam okoli. Malo pred odhodom mi je Voranc z nejevoljo povedal, da tega dne ni dobil »Ljudske pravice« in me je prosil, da mu naj drugega dne pošljem svojo, čim jo dobim. Ob 7. ko je prišel moj fantek, smo se vsi trije poslovili. Kakor vsaki-krat ob slovesu, mi je tudi tokrat rekel: »Ingolič, pa le pridi spet kmalu!« Stisnila sva si roki v slovo.

Malopred 10. je prihitala v našo hišo Vorancova Trezika s sporočilom, naj takoj pokličem kakega zdravnika, kajti Vorancu je strašno hudo. (V svojem stanovanju Voranc ni maral tele-

laburisti obljubljali, da bodo rešili ne preveč zavidanja vreden življenjski standard angleških delovnih množic z nadaljnjo nacionalizacijo, konservativci pa z znižanjem davkov, so bili laburisti sedaj prisiljeni odgovoriti na predlog Churchilla, predlog, ki je tik pred volitvami vrgel ves laburistični propagandni aparat s sedla. Sam predsednik vlade Attlee je odgovoril Churchill, Bevin pa je imel po radiu poseben govor o zunanji politiki, v katerem je izrazil pripravljenost laburistične vlade za razgovore s Sovjetsko zvezo o atomski borbi in drugih vprašanjih, toda samo pod okriljem OZN.

Glavna borba v poslednjih dneh predvolivne kampanje se je vodila prav za tiste »nezanesljive«, »neopredeljene« in »sumljive volivce«, katerih krogljice bodo, kakor se lahko sodi po zadnjih poročilih, odločilne. Laburisti in konservativci trdno verujejo v svojo zmago. Vendar sleduje splošno mišljenje, da bodo dosegli laburisti le pirovsko zmago, zmago z večino 50-60 glasov. Londonski listi navajajo, da je londonska borza pokazala, da so se dvignili prav tako tisti papirji, ki bi bili prva žrtev nove nacionalizacije laburistične vlade. Konservativci mislijo, da je zanimanje za te vrednotnice, ki je posebno močno v nekaterih dominionih, dober znak za zmago konservativne stranke.

Nemogoče je delati kakršne koli prognoze na tej ali oni osnovi. Volivna okrožja so se namreč precej spremenila. Ker vlada na Angleškem večinski ne pa proporcionalni sistem, je važno samo število glasov v posameznih okrožjih, ne pa skupno število glasov te ali one stranke. Volitve bodo pokazale, kakšno je razpoloženje angleških množic in koliko zaupanja uživa ta ali ona stranka pri svojih volivcih. (Volivne rezultate bodo objavili že v petek zjutraj.)

Ekonomsko-socialni komite OZN odložil razpravo vprašanja brezposelnosti

New York, 22. febr. (Tanjug.) Ekonomsko-socialni komite OZN je soglasno sprejel resolucijo, v kateri poziva članice OZN, naj stavijo do prihodnjega zasedanja Sveta letos julija konkretne predloge za ohranitev popolne zaposlenosti na svetu.

Prav tako je Svet zahteval od vlad in specialnih organov OZN, naj prouče priporočila, navedena v priporočilu OZN o narodnih ter mednarodnih ukrepih za doseg popolne zaposlenosti. Ta priporočila obsegajo program za upostevanje novega ravnotežja v svetovni trgovini, načrt za stabilizacijo trgovinskega prometa in

Vsi poskusi so zaman

Koroške šolske oblasti so pred dnevi izvedle med starši osnovnih in višjih šol v Velikovecu anketo o vprašanju dvojezičnega učnega jezika. Po uradnih poročilih se je ogromen odtok staršev izjavil za nemški učni jezik, izredno majhen za dvojezični, nemški in slovenski, medtem ko ni bilo niti enega, ki bi želel pouk samo v slovenskem jeziku.

Uradni podatki, ne glede na to, kako se je sama anketa izvedla in kolika je točnost rezultatov, so plod večletnega sistematičnega zastraševanja in teroriziranja slovenskega ljudstva na Koroškem. Koroška oblast je že del časa napovedovala to anketo z neprikritim poudarkom, da bodo rezultati ankete več ali manj dokazali lojalnost koroških Slovencev do avstrijske države. Ker pa so dvomili v uspeh tega večletnega napovedovanja, so v lanskoletni proračunski debati v koroški državnici zbornici angažirali poslance neonacistične »Zveze neodvisnih«, da so zahtevali popolno ukinitve dvojezičnih šol v dvojezičnem področju.

Sele po vseh teh pripravah, katerih namen je bil, zastrašiti slovensko ljudstvo, so pristopili k anketi. Vendar tokrat samo v Velikovecu, Železni Kapli in Grebinju, močno germaniziranih krajih. Upali so, da bodo rezultati, doseženi v teh krajih, ugnali tudi podeželje, pripomogli, da se ljudstvo izrazi slovenskih krajev ne bo smelo izjaviti za pouk v maternem jeziku. Z druge strani pa naj, kakor se zdi, anketa odnose nje rezultat pripravijo primerno razpoloženje na novi seji deželne skupščine, kjer bo znova, na dnevnem redu predlog »Zveze neodvisnih« o ukinitvi dvojezičnih šol. Avstrijskim oblastem se zelo muči. Na vsak način hočejo prehiteti podpis mirovne pogodbe, da bi se tem laže izognili izvajanju še onih revnih manjšinskih določb, ki jih bo le-ta vsebovala za zaščito koroških Slovencev. Vendar, ne glede na rezultate »ankete«, jim ne bo uspelo, da bi zatrl slovenski jezik na Koroškem.

Splošna mobilizacija v Vietnamu

Saigon, 22. febr. AFP poroča, da je radio »Glas Vietnam« objavil uredbo vlade demokratične republike Vietnam o splošni mobilizaciji ljudskih in materialnih sil države. Ta odločba demokratične vlade v Vietnamu spada v okvir priprav za splošno protiofenzivo vietnamskih sil proti francoskim kolonialnim četam.

Sovjetsko-romunska trgovina

Moskva, 22. febr. (Tanjug.) Letos bo trgovinska izmenjava med ZSSR in Romunijo za 30% večja kakor lani. Moskovski radio je poročal, da je bil ta sporazum sklenjen s pogodbo o izmenjavi blaga in načinu plačevanja, ki je bila pred kratkim podpisana v Moskvi.

Romunija bo izvažala v ZSSR petrolejske proizvode, les, izdelke kemične industrije, meso in drugo blago v zamenjavo za surovi bombaž, železno rudo, koks, industrijsko opremo, vozila, kmetijske stroje in drugo.

Romunska uradna agencija poroča, da je bil med ZSSR in Romunijo podpisan tudi protokol o povečanju proizvodnje mešanih sovjetsko-romunskih družtev.

(fona.) Še predno sem doklical po telefonu zdravnika, je že prišlo novo sporočilo: »Srce Prežihovega Voranca je prenehalo biti.« Ko sem potem takoj odhitel k njemu in sem ga videl na postelji, prav tako se smehljajočega, kakor sem ga zapustil, ko sem ga videl, da je vse okrog njega vse tako, kakor je bilo še pred tremi urami, samo, da so domači pretresljivo jokali, nisem mogel verjeti, da Prežihovega Voranca res ni več in sedaj ne morem verjeti, da je mojih obiskov pri njem konec, konec za vselej, da ne bo izšla ne njegova druga mladinska knjiga, ne njegov roman »Pristrast«, ne vsa nešeta dela, ki jih je nosil že mogoče v sebi, da je svojo trpko in tako veličastno življenjsko pot zaključil.

Cez čas so mi povedali, kako se je zgodilo: Po našem obisku je prišel nek daljnji sorodnik Jaka, ki se je poslovil malo pred 9. uro. Tedaj je Voranc rekel: »Zdaj sem pa trudenc. Kmalu je zaspel.

Nenadoma pa je žena, ki je imela posteljo ob nasprotni steni, zaslišala, kako je zastokal. Stopila je k njemu. Bil je ves plav. Prišla je še bolniška sestra in mu dala injekcijo, da mu ojača srce. Toda Voranc je še dvakrat rahlo zastokal in izdihnil, ne da bi rekel besedo, ne da bi odprl oči. Bil je mrtev, še predno sem jaz doma dvignil slušalko.

Tako je prenehalo biti srce nemu našemu najčudovitejšemu človeku, ki nam je bil blizu, to pa so vsi naši ljudje na podeželju in v mestu. — Tako nam je težko in tako prazno, čeprav nam je zapustil dela neprecenljive vrednosti, v katerih živi in bo živel za vselej!

V Mariboru, 21. febr. 1950.

Anton Ingolič

program gospodarske stabilnosti, ki določa popolno zaposlenost in avtomatične ukrepe v primeru brezposelnosti.

Namesto da bi Ekonomsko-socialni komite pospešil rešitev vprašanja brezposelnosti, ga je znova odložil brez sprejetja konkretnih ukrepov za rešitev tega problema, ki je pereče v številnih kapitalističnih državah.

Resolucija je bila sprejeta v odsotnosti sovjetskega in poljskega delegata, ki ne sodelujeta na sedanjem zasedanju iz protesta proti navzočnosti kuomintanškega delegata.

Stavka atenskih tipografskih delavcev in novinarjev

Atene, 22. febr. Associated Press poroča: Lastniki desetih od skupno 11 atenskih listov so odklonili danes zavajajoče tipografskih delavcev in novinarjev, ki stavkajo že tri tedne, za izplačilo dnevnice in prejemkov za dobo stavke.

Lastniki listov in sindikati so se sporazumeli, da bodo predložili spor, ki se je začel zaradi zahteve za 50%no povznanje plač in mezd, arbitražnemu sodišču.

Ker so delodajalci odklonili, da bi izplačali mezde za čas stavke, so stavka-joči sklenili nadaljevati stavko. Razen listov, ki jih izdajajo stavkajoči, bo jutri izšel v Atenah prvokrat po treh tednih samo list »Vradin«.

AMERISKE DRUŽBE BODO PREVZELE ŽELEZNICE V ZAPADNI NEMCIJI

Berlin, 22. febr. (Tanjug.) Radio Berlin je poročal, da bodo po poročilih iz Bonna prepuščene železnice v Zapadni Nemčiji ameriškim železniškim družbam v obliki zakupa za 99 let. Zakupnina bo znašala 1,2 milijarde dolarjev. Dve tretjini te zakupnine bodo uporabili za nakupe v ZDA, 60% vseh nabav za zapadnomske železnice bodo prav tako krije ZDA.

V Somalijo so prispele prve italjanske čete

2. februarja se je izkrcal v Mogadišo, prestolnici Somalije, prvi italijanski ekspedicijski korpus. Po uradnem sporočilu ima ta prvi eskalon okrog 1000 vojakov in več civilnih funkcionarjev. Že konec tega meseca bo Italija po sklepu Organizacije ZN prevzela oblast v Somaliji, svoji bivši koloniji. Italija bo upravljala Somalijo kot skrbnik 10 let.

PROTESTNA AKCIJA britanske zveze študentov proti izključitvi jugoslovanskih študentov iz MSZ

London, 22. febr. (Tanjug.) Nacionalna zveza študentov Anglije in Severne Irske je sklenila začasno umakniti svoje članstvo iz Mednarodne študentske zveze v protest proti eklepu izvršnega odbora MSZ o izključitvi študentske sekcije Ljudske mladine Jugoslavije.

Sklep o začasnem izstopu iz MSZ je sprejel Svet nacionalne zveze študentov na sestanku 19. februarja v Cardiffu. Sklep je bil sprejet s 87 proti 27 glasovom, 24 delegatov pa se je glasovanja vzdržalo.

V sporočilu Sveta, ki je najvišji vodilni organ Nacionalne zveze študentov,

Naši izseljenci v Franciji

Med mnogimi inozemskimi obiskovalci, ki so lani obiskali Jugoslavijo, so tudi naši izseljenci v Franciji. Po vrnitvi so poročali med rojaki o svojih vtisih in širili resnico o svoji domovini tudi med francoskimi delovnimi tovariši. Martin Pajtlar z Trieuxa je poslal uredništvu pismo in priložil sliko, na kateri je s tovariši, ki so skupno z njim obiskali Jugoslavijo. Na njegovo željo sliko objavljamo. Poleg Pajtlarja so na sliki Franc Završnik, Anton Pfeiffer, Franc Gričar, Ernest Zorko in Alojz Suln. V pismu nam izseljenec Pajtlar piše: »V domovini

zahtevamo sodelovanje z demokratičnimi jugoslovanskimi študenti, ki se bore za mir, nacionalno neodvisnost in demokratično vzgojo.

Po sklepu Sveta bo izstop iz članstva trajal do sestanka kongresa MSZ, ki bo konec avgusta v Pragi. Nacionalna zveza študentov predlaga, da se na kongres pošlje delegacija, ki bo pooblašena, da zastopa mnenje britanskih študentov o odnosih s študenti Jugoslavije in o drugih mednarodnih študentskih vprašanjih.

Svet nacionalne zveze študentov želi poslati v Jugoslavijo delegacijo študentov, ki bi prav na kraju preiskala obtožbe proti Ljudski mladini Jugoslavije.

Neodgovorno delo v bolgarskem inštitutu za izdelovanje serumov

Sofija, 22. febr. (Tanjug.) Bolgarska državna kontrolna komisija je objavila o nepravilnosti pri delu Centralnega inštituta za serume in injekcije pri ministrstvu ljudskega zdravja zaradi neodgovornega dela voditeljev inštituta, ki niso izpolnjevali svojih obveznosti. Poljska farmacevtska tvrdka »Klijent« ni hotela sprejeti pred časom določenih količin seruma zoper kačji pik.

V razglasu je rečeno, da je na ta način utrpelo bolgarsko gospodarstvo znatno škodo, inštitut sam pa je zgubil na ugledu.

Zaradi pomanjkljivosti v tehnološkem procesu so proizvajali serum, za katerega so kasneje dognali, da je smrtonosen, kar je zahtevalo ponovno filtracijo seruma in povzročilo odlaganje naročil.

Na predlog kontrolne komisije so bili kaznovani: začasni vršilec dolžnosti direktorja inštituta za ljudsko zdravje ter dva voditelja inštituta za proizvodnjo seruma in injekcij.

NESREČE V FRANCIJI

Pariz, 22. febr. (Tanjug.) Pet velikih poslopj in skladišč volne je popolnoma uničil velik požar, ki je zajel podjetje tekstilne industrije »Vatin« v Roubaixu. Požar se je videl 20 km daleč.

Pri Angersu se je prevrnil kamion, na katerem je bilo 35 vojakov. En vojak je bil na mestu mrtve, 26 drugih pa je bilo huje ali laže ranjenih.

Nazorjev in Zupančičev večer na Dunaju

Dunaj, 22. febr. (Tanjug.) Jugoslovanska kolonija na Dunaju je pripravila sinoči književni večer, posvečen jugoslovanskima pesnikoma Vladimiru Nazorju in Otomu Zupančiču. O življenju in delu Vladimira Nazorja in Otoma Zupančiča je govoril slovenski pesnik Mile Klopčič, nato so dunajski igralci Marija Aja, Mok in Brikl brali dela Nazorja in Zupančiča.

PRVO ŠTIRIMOTORNO POTNIŠKO LETALO Z RAKETINIM POGONOM

London, 22. febr. AFP poroča, da je prvo potniško štirimotorno letalo z raketinim pogonom »De Havilland Comete« napravilo putni poskusni polet s 4000 kilogramov tovora. Letalo je manevriralo v raznih višinah z raznimi brzina, da bi mogli strokovnjaki kontrolirati potrošnjo goriva in maziva.

OBSDOBA FRANCOŠKEGA KNJIZEVNIKA

Pariz, 22. febr. (Tanjug.) Pariško sodišče je obsodilo sinoči v odsotnosti književnika Louisa Ferdinanda Selina na leto dni zapore, 20.000 denarne globe, zaplenbo celotnega premoženja in izgubo narodne časti zaradi sodelovanja z nemškim okupatorjem. Selina je zbežal na Dansko.

ZADNJE VESTI

SOFIJA. — Osebe ameriškega veleposlanstva se je začelo pripravljati za odhod. Bolgarski odpravnik poslov v Ameriki bo odšel iz ZDA v začetku marca. Včeraj je bolgarska vlada objavila imena petih članov ameriškega poslanstva v Sofiji, ki jih obtožuje, da so se bavili s špionažo.

NEW YORK. — SZ se je obrnila na OZN, ki naj bi intervenirala v korist političnih jetnikov na Makronoson. Grški minister za javno varnost je izjavil, da bo v kratkem izpuščenih več kot 600 komunistov, kasneje pa se bo število oseb, ki bodo izpuščene, porušalo na preko 2500.

BERLIN. — List »Sozial-Demokrat« poroča, da se bodo v Pragi sestali na konferenco zunanji ministri vseh sovjetskih satelitskih dežel, med njimi tudi Vzhodne Nemčije.

PRAGA. — 50.000 trgovskih prodajalcev bodo vključili v delo v rudnikih.

BERLIN. — Sovjeti trenirajo v Vzhodni Nemčiji 45.000 mož ljudske policije za javno varnost. Organizirani so na isti način, kakor svojočasno armada Reichswehra, ki je štela 100.000 mož. Sovjeti imajo namen to ljudsko policijo povečati na 75.000 mož.

NEW YORK. — V Ameriki so uvedli omejitve glede potrošnje elektrike in premoga, ker rudarji stavkajo. V New Yorku bodo zaloge premoga trajale le še največ kak teden.

POZAR UNICIL HOTEL V NEW YORKU

New York, 22. febr. United Press poroča: Požar je uničil newyorški hotel nadstropni hotel »Tower«. Po poročilu policije je v požaru zginito 10 ljudi, 10 drugih pa je bilo laže rgnjenih. Varok požara ni znan.

Rudarji, ki odpirajo enega največjih premogovnikov

Med Velenjem in Soštanjem nastaja približno 20 minut daleč od starega premogovniškega jaška eden največjih premogovniških obratov v državi.

Ko je domačin Franc Mager leta 1875 v Velenju prvi začel kopati premog, pač ni nihče niti slutil, kako veliki zakladi se tam skrivajo pod zemljo. V velenjski okolici je na stotine milijone ton premoga. Proizvodnja se doslej v primeri z bogatim ležiščem ne ni mnogo razvila. Ko je država pred drugo svetovno vojno kupila premogovnik, proizvodnja ni primerno napredovala. Premog so kopali samo v enem obratu in niso znali prodrati do zemeljskih zakladov še drugje. Stari jašek je bil zgrajen že v prejšnjem stoletju in ni omogočal več povečanja proizvodnje.

Petletni plan določa, da se proizvodnja velenjskega premogovnika poveča za šestkrat. V ta namen so začeli kopati nov jašek. Pred resolucijo informbiroja so sklenili z madžarsko tvrdko Bamart pogodbo, da bi poslala rudniške naprave za novi jašek. Leta 1946 so začeli delati v Prelogah,

da bi prodrli do premoga po novem jašku. Hkrati so začeli graditi številna druga rudniška polja. Spočetka je bilo zaposlenih samo 40 rudarjev. Najbolj sta se izkazala brigadirja Franc Resnik in Ivan Ramšak.

RESNIK FRANC osemkratni udarnik

Resnik je prispel v Velenje leta 1947. Poprej je delal v Kostolcu, kjer si je štirikrat pridobil naslov udarnika. Zdaj je Resnik osemkratni udarnik.

Drugo brigado pri novem jašku vodi štirikratni udarnik Andrej Samec. Delata še dve brigadi, Oblakova in Ramšakova. Vse štiri brigade med seboj tekmujejo. Da so pri novem jašku dosegli zelo lepe uspehe kljub največjim težavam, je tudi velika zasługa tehničnega jamskega vodje Jožeta Vrabca, ki je s svojimi strokovnimi nasveti mnogo pripomogel, da je delo dobro napredovalo.

Zobato kolo za žičnico - izdelek centralnih rudniških delavnic v Trbovljah

Kopanje novega jaška v Velenju je bila težava naloga, da zaslužijo rudarji, ki so jo kljub vsem uspešnim izpolnili, največje priznanje. Že po sedemnajstih metrih kopanja so naletehi na večje težave. Naprava za dviganje zemlje je bila prešlaba za večje globine. Zato so stari stroj zamenjali z močnejšim preurejenim, ki so ga sestavili iz raznih strojnih delov. S tem strojem so nameravali dvigati material do globine 120 m, dokler bi ne prešli novega stroja z Madžarske. Toda novega stroja niso prejeli. S popravljivim starim strojem so pogumno nadaljevali silno težavno delo. Da so premagali največje težave, je bila zasługa poslovođe elektromotnega oddelka Antona Gorograanca, ki je pomagal z nasveti pri montiranju stroja.

Ko so prodrli 135 m globoko, so v jašek začeli prodirati strupeni plini. Začeli so močnejše zračiti rov in delo previdno nadaljevali. Tedaj pa je nastopila še ena ovira: v jašek je močno prodirala voda. Rudarji so bili stalno premočeni, vendar pa so vztrajali ter z največjo odločnostjo nadaljevali delo. Tako so prodrli 150 m globoko. Medtem je stari dvigalni stroj čedalje hitreje odpovedoval. Strojniki so bili stalno podnevi in ponoči na nogah, da ni prišlo do nesreč.

Resnikova in Ramšakova brigada sta prodrla že 170 m globoko, ko so se zaradi silnega pritiska začele sesipavati stene. Oporniki niso več vzdržali. Bila je nevarnost, da bo Resnikovo brigado zasulo. Toda Ramšakova in Resnikova brigada se nista dali ugnati. Pogumno sta stopili v najhujšo delovno bitko, kar jih je bilo dotlej pri kopanju jaška. Več ur sta v veliki nevarnosti tesarili, da sta zavarovali nevarna mesta. Spočetka tudi debeli podporniki niso vzdržali. Končno pa so rudarji zmagali. Tesarska dela so uspešno končali, naker so na nevarnih krajih zbetonirali 60 cm debel betonski zid.

Prodrali so čedalje globlje. Brigadi sta prodrla že 198 m globoko. Čim globlje so prodirali, tem večja je bila nevarnost, da ne bo vzdržal betonski podstavek dvigalnega stroja. Tudi najmočnejše osi stroja so se začele vdati. Delo je bilo treba ustaviti. Medtem je z Madžarske prispelo nekaj delov za novi stroj. Lotili so se takoj montiranja. Manjkalo je mnogo delov. Zato so jih morali izdelati naši ljudje. Delo je trajalo tri mesece. Končno je začel novi izvozni stroj obratovati.

Čeprav informbirojevcem ne pošljejo strojnih naprav, ki bi jih morali po pogodbi, bo novi premogovniški obrat začel kmalu obratovati. Vse delo bodo mehanizirali. Že doslej so prodrli 351 metrov globoko. Kopoljejo tudi rov do starega jaška. Dolg je že 670 m. Do konca maja bodo dosegli zvezo s starim jaškom, septembra pa bo novi obrat začel obratovati s polno paro. Lani je velenjski kolektiv izpolnil proizvodni plan za 101,37%. Nedvomno bodo tudi letos častno izpolnili svojo proizvodno nalogo. Januarja je novi jašek presegel januarski plan za 35%, medtem ko stari obrat plana ni dosegel.

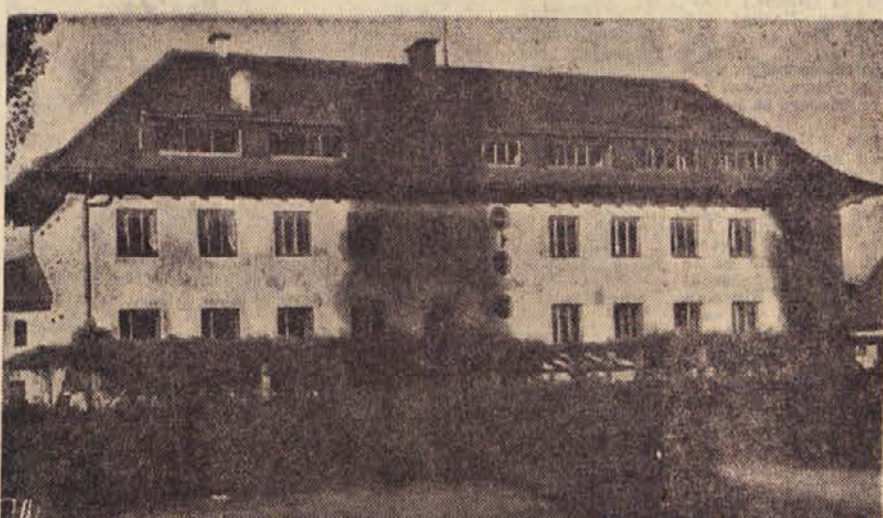
Državna posestva v Rakičanu-Beltincih v borbi za plan

Na občnih zborih sindikalnih posredstev so kolektivi državnih posestev v Rakičanu in Beltincih podali obratun svojega dela v letu 1949.

Ce analiziramo uspehe državnih posestev v Prekmurju, lahko rečemo, da so s svojimi lanskoletnimi uspehi, ki se odlikujejo v rekordnih hektarskih

priranih 13.500 komadov jaje 14.114 komadov ali 104%.

Vrtnarstvo, ki ima razen živinoreje in poljedelstva glavno mesto, je v lanskem letu dalo velike količine zelenjave za preskrbo menz in ustanov v Sloveniji. Nekaj kvalitetnejšega pridelka pa je šlo na svetovni trg. Razen

Kmetijska šola v Rakičanu

donosih, kakor v živinorejski proizvodnji odigrala važno vlogo pri socialistični preobrazbi vasi. Uspehi državnih posestev v Rakičanu in Beltincih odpirajo široko pot naprednemu kmetijstvu v Prekmurju. Kmečke obdelovalne zadruge in ekonomije dobivajo dragocene izkušnje in napotila pri svojem delu, prav na državnih posestvih.

Poročilo o lanskoletni proizvodnji, kakor v Rakičanu tako v Beltincih, daje sliko pozitivnega dela delovnih kolektivov, kar je razvidno iz naslednjih števk. Pri belih žitih so posestva dosegla naslednje rezultate: pšenica beltinska 831c najvišji donos 28 stotov na ha, rž 24 stotov na ha, ječmen 36 stotov (rekordni pridelok v Sloveniji), krompir 320 stotov itd. Samo rakičansko posestvo je oddalo naslednje količine priznanega semena: pšenice 8205 kg, ječmena 10.700 kg, rži 5500 kg, krompirja 15.000 kg, travnih semen 1500 kg, semen krmne pese 1200 kilogramov. Plan je bil dosegel, v nekaterih postavkah pa presežen.

Glavna panoga razen poljedelstva je na posestvu živinoreja. S svojimi priznanimi pasmami daje dragoceni razplod mlade živine v vse predel Slovenije.

Na posestvu v Rakičanu so v živinoreji naslednji rezultati: po planu bi moralo posestvo oddati 259 komadov pitancev, oddali so 407 komadov, kar znaša 157%. Pri tem pa ni všteto 70 komadov tako zvanih 'Bekonov' specialnih prašičev, ki so šli kot izvozni artikel v inozemstvo. Plemenskih pujskov so oddali 94 od planiranih 80 komadov. Plan govejega mesa so dosegli 180%. Krave mlekarice še niso na dovoljni višini ter so mnogo živali letos zamenjali, vendar so razen domačih potreb oddali državi 86.608 litrov mleka. Lepe uspehe so dosegli tudi v perutinarstvu. Tako so oddali od pla-

večjih količin sadja so oddali skupnosti 46.853 kg paprike, vsehvi domače potrebe šole, 24.111 kg paradižnikov, 11.854 kg korenja, 42.509 kg zelja, 21.843 kg krompirja, večje količine salate, čebule, zelja in drugih artiklov. Zelo uspešno se je pokazalo sajenje vmesnih kultur, kar je maksimalno izkoristilo parcele v vrtnarstvu. Tako je dala dva hektarja velika parcela razen 24.191 kg paradižnikov več tisoč kilogramov ranega zelja.

V uspešnih kmetijskih proizvodnjah ni mnogo zaostajalo posestvo v Beltincih, ki je plan oddaje mesa izpolnilo 100%, lepe uspehe pa je dosegel beltinski kolektiv v perutinarstvu in vrtnarstvu. Za dvig živinjske ravni delavcev je bilo zgrajenih 5 hiš, kar bo dalo stanovanja 10 družinam.

Letošnji plan je zelo napet in narekuje razen poljedelstva vso pažnjo živinoreji, ki se bo dvignila na maksimum. Da se zadosti potreba krmne baze, bodo posestva sejala več detelje in ostalih krmnih rastlin. Zelo bodo razvili tudi vrtnarstvo, sadjarstvo in perutinarstvo, posebno še vedno perutnino, ki ima ob številnih rokavih Mure vse pogoje za uspešen razvoj. Da se zagotovi preskrba delavstva, bo živinoreja dajala večino svinj, ki jih bo rakičansko posestvo redilo 2400 komadov, beltinsko pa 4000 komadov. Vzrajajo tudi mlado dreve, tako da bo rakičanska drevesnica dala 29.000 sadik. Velike naloge pa ima med drugim poljedelstvo, ki bo moralo dati več kvalitetnega semena za zadruge.

V krškem okraju je 70 % traktorjev in 76 % traktorskih plugov že pripravljenih za pomladansko setev

Cas pomladanske setve se bliža. Delavci centralne delavnice kmetijske strojne službe v Brežicah z vso vneto popraviljo traktorje in stroje, da bodo moglo brigade pravočasno začeti orati. Delovni pogoji mehanikov, ključavničarjev in drugih so letos boljše kakor lani, zato pa so tudi uspehi večji. Dne 25. decembra so začeli delati v novih delavnicah blizu postaje. Od oktobra do decembra so v poslopih uredili centralno kurjavo, električno razsvetlavo itd. Vse to delo so opravili izven plana in za to prispevali 1500 ur prostovoljnega dela. Prav zaradi tega, ker so do 25. decembra pripravljali prostore za nove delavnice, so šele tudi takrat začeli izpolnjevati plan.

Pomembno novost pri generalnem popravilu traktorskih motorjev je uvedel letos vodja delavnice Anton Zorc. Po generalnem popravilu traktorjev je potrebno, da motor traktorja teče tri ali štiri dni, da se notranji deli ugledijo. Do sedaj so za pogon motorja potrebovali bencin. Letos pa je vodja Zorc montiral k traktorskemu motorju za pogon elektromotor in tako so prihranili že okoli 300 litrov bencina.

Centralne delavnice kmetijske strojne službe v Brežicah popravljajo kmetijske stroje za traktorske brigade St. Jerneja, Brežic, Starega grada in Bizelskega. Razen tega popravljajo tudi kmetijske stroje, sadne škropilnice in drugo za kmetijstvo krškega okraja, za obdelovalne zadruge, ekonomije in državna posestva. Do 16. t. m. so izpolnili že 70% plana.

VSAK OKRAJ NAJ USTANOVI ZADRUŽNO PODJETJE ZA GRADNJE

Ker plan kapitalne gradnje in gradnje provizorjev na zadrudnem sektorju predvideva letos obsežne naloge, je potrebno, da drugače organiziramo delo. Zato pospešujemo ustanavljanje okrajnih zadrudnih podjetij, ki bodo vodila evidenco nad razdeljevanjem in dobavo materiala iz lokalnih in planskih virov. Podjetja bodo skrbela za pravilno razporeditev strokovne in ostale delovne sile in imela pregled nad koriščenjem kreditov. Delovala bodo v sklopu Okrajnih zvez kmečkih obdelovalnih zadrug in pod vodstvom okrajnih poverjeništev za kmetijstvo. Podjetja pa ne bi imela značaja gradbenih podjetij, ker bi s tem ovirali gradbeno iniciativo posameznih zadrug. Njih naloga bi bila predvsem v tem, da bi dobavljala in proizvajala gradbeni material. Ustanavljali bodo poljske opekarne, apnenice, žage in odpirali nove kamnolome ter tako oskrbovali zadruge s potrebnim gradbenim materialom.

Ustanavljanje teh podjetij je toliko pomembnejše, ker je evidenca nad gradnjami in koriščenjem kreditov pomankljiva. Prav tako je sedaj prešlab pregled nad gradbenim materialom, da o delovni sili sploh ne govorimo. Na ta način bo evidenca stalno na tekočem, bo popolnejša in točnejša, kar je važno že zaradi tega, ker se bo letos tudi kreditiranje zadrudnih gradenj vršilo samo na podlagi evidenčnih podatkov.

Taka podjetja so se že ustanovila v krškem okraju, pripravljajo se tudi v grosupeljskem, dalje imajo tako podjetje že v lendavskem okraju, pripravljajo pa se tudi v drugih okrajih mariborske oblasti, kjer morajo kmetijska poverjenišтва v mariborskem, poljčanskem, slovenjgraškem in murskosoboškem okraju posvetiti več pozornosti in razumevanju.

Vsi okraji, ki še niso določili za ta podjetja potrebne kadra, naj to storijo čimprej in z vso doslednostjo, ker je od dobre organizacije in evidenco pri gradnjah odvisno vse delo.

Letošnji proračun kranjskega okraja

Kranj, 28. febr. V soboto je bilo II. izredno zasedanje okrajnega ljudskega odbora v Kranju, na katerem je sprejel proračun za leto 1950. Zasedanju so prisotni bili dr. Anton Kržišnik, minister za socialno skrbstvo LRS in ljudska poslanka Stegner in Por. Proračun je obrazložil OLO Kranj, ki je med drugim dejal, da je bil lanskoletni proračun izpolnjen 100%.

Letošnji proračun znaša 111.329.000 din in prav toliko izdatkov ter je za 33% večji od lanskega. Za reorganizacijo zdravstvene in socialne službe je predvideno 12.660.000 din, za investicije pa 15.200.000.

Letos bo OLO zgradil več zdravstvenih ustanov, dogradil in popravil več bolnišnic, med drugim: zdravstvena doma v Zavrčju, ambulantno na Jezerskem, nov DID v Skofji Loki, šole v Zavrčju, Dupljah in Trzišču, popravil šole v Zelenjškem, Davči, Leskovicah in Sv. Lenartu. Za prosvetno kulturno delavnost je predvideno v proračunu 30 milijonov, ali 27% vseh izdatkov, kar je mnogo več kot lani.

natej Pletenine Jamli, da bodo vrnilli avto nepokvarjen. Tako so morali opeljati bolnika v deževnem vremenu na odprtem tovornem avtu v ljubljansko bolnišnico.

Vendar to ni prvi primer v Kranju, da ima resilna postaja vse avtomobile pokvarjene in da se v Kranju tudi v najnujnejšem primeru, ko gre za življenje delovnega človeka, ne more dobiti avtomobila za prevoz v bolnišnico. Dolžnost resilne postaje je, da se pobriže za popravila svojih vozil, ostali pa naj bi v takih primolih z nekoliko več človeškega čuta prisločili na pomoč. — P. S.

Zaradi razposajene vlnjenosti je prišlo do smrtne nesreče, ki je došla svoj epilog na razpravi pri okrajnem sodišču v Kranju. Pred več kot dvema mesecema so se vrtnali Znan Janez, Benedikt Silvester in Eržen Janez iz Pševoga po poti iz Bukovščee domov, pri čemer so iz vlnske razposajenosti vzkljčili »na korajžos«. To je silil za njimi hiteč močno vlnjen Rant Janko, ki je na kolesu ustrelil v znak le tovrske puške. Ko se jim je približal, je nekdo od trojice zaklicel: »Vzemimo mu puško,« naker je Znan skočil k Rantu. Začelo se je ruvanje, pri čemer se je puška sprožila in zadela Ranta, da je bil pri prieti mrtve. Sodišče je ugotovilo, da ne gre za naklepno kaznivno dejanje, pač pa za lažno vrsto malomarnosti in je Zana Janeza zato obsodilo na 6 mesecev poboljševalnega dela. — M. T.

Tudi ljubljanski zadrudniki tekmujejo

Ljubljana, 28. febr. Te dni so kmečke obdelovalne zadruge na področju Ljubljane imele občne zbornice, na katerih so si zadrudniki napovedali več tekmoavnosti.

V Slapah je obdelovalna zadruga med vsemi v Ljubljani najmlajša, saj je bila ustanovljena šele pred 6 meseci. Zadrudilo se je iz 13 kmečkih gospodarstev z 33 ha zemlje. Skozi vse leto so pridno gospodarili, zato znaša čist dohodek delovnega dne 156,59 din. Tako je Franc, ki je opravil 247 dni, dobil plačilo kar 42.900 din. Nica pa je dobila plačila denarja 32.000. Med zadrudniki je bilo veselo razpoloženje, le malo je bilo takih, ki so opravili malo stevilno dni. Pa tudi ti so sklenili, da bodo letos tekmovali z najpridnejšimi in s tem koristili zadrugi in sebi. Pogovorili so se, da bodo zgradili dva silosa in velik hlev ter zadržili živino. Doma bodo pridelali čim več mladih prašičev, da jim jih ne bo treba kupovati in bodo s tem zmanjšali stroške. Dvignili bodo živinorejo in poljedelstvo na zavidno višino in se letos počesto pomerili z zadrudniki iz Zgornjega Kašlja, katerim so napovedali tekmovanje.

Zhor kovinarjev v Lescah

Kovinarji v Lescah so imeli 16. t. m. študijski občni zbor, na katerem so pregledali delo in napake. Izven brigadnega načina dela je 60 delavcev, medtem ko jih je 250 vključenih v 59 proizvodnih brigadach. Kolektiv si je lani dvakrat zaporedoma priboril naslov najboljšega republiškega kolektiva kovinarske stroke v Sloveniji. Po pregledanih uspehih in pomankljivostih je kolektiv med drugim sklenil, da se bo v tehnične brigade vključilo 90% delavcev, na ekonomiji pa uredil nove vrtnarije in pri gradnji stanovanj prispeval 22.000 prostovoljnih ur. Do 1. maja bo ustanovil samostojna kulturno umetniško društvo. Cetrletni plan bo izpolnil do 25. marca, do 18. decembra pa letni plan po vrednosti in količini, po asortimentu pa 90%. — T. P.

Zveza borcev iz Trzišča je imela 14. februarja v Cankarjevem domu letni občni zbor. Sekretar ZB je izčrpano poročal o delu in uspehih, da so izpolnili vse zadane naloge. Po diskusiji in izvolitvi novega odbora so sklenili, da bodo še bolj skrbeli za vdove in otroke padlih borcev v NOV, po solah organizirali razna predavanja s sklopišnimi slikami, po tovarnah postavili spomenike padlim borcem, v Lomu in Rdeči dolini pa bodo pomagali organizirati ZB pri delu. Po končanem običnem zboru so poslali maršalu Titu pozdravno resolucijo. — F. S.

storili še do spomladanskega dela. Da bi bilo v bodočem letu delo še boljše, bodo zadrudniki aktivno sodelovali na delovni konferenci in pomagali reševati preteča vprašanja. Tudi zaloški zadrudniki so na čast volitev napovedali tekmovanje zadrudnikom v Zgornjem Kašlju.

Zadrudniki iz Zgornjega Kašlja pa so bili v letošnjem letu posebno pridni. Dosegli so najvišjo vrednost delovnega dne, in sicer 167 dni. To pa zato, ker lenuhov v tej zadrugi ni. Najpridnejši ima 198, najslabši pa 140 delovnih dni. Tudi naj 70 let star zadrudnik Robida Anton je opravil kar 168 delovnih dni. Za delo sposobnih imajo 13 moških in 18 žensk, ki obdelujejo 137 ha zemlje. Ustanovili so eno mešano brigado, nlmajo pa še skupniškega sistema dela in uvedenih norm. Ker so v preteklem letu največ zaslužili s povirninami, bodo tudi letos posadili čim več povrtnine in zelja. Z veseljem so sprejeli tekmovanje, ki so jim ga napovedali zadrudniki iz Slap, sodali pa so še 14 točk.

Tudi draveljski zadrudniki so sprejeli tekmovanje, ki jim ga je napovedala zadruga iz Vite. Dopolnili so ga le še v tem, katera zadruga bo prej prevzela petronat nad DID-om ali otroško restavracijo in jo boljše okrhovala in katera bo v zadrugi čim bolj dvignila delovno disiplina. Dravelčani so prepricani, da bodo letos Vičane premagali. —md.

Zgledna požrtvovalnost

V nedeljo 12. februarja zvečer ob 20. uri je vozil avtomobila redne proge Ljubljana-Igi proti Litvancem. Avtomobila je upravljal sofer Glazar Ivan, službo prevodnika pa je vršil sprevednik Jakobin Anton. V bližini »Mokarja« na Ižanski cesti, ko je avtomobil imel srečati vprežno vozilo z enim konjem, se je vprežno vozilo umaknilo preveč na desno, zgrabilo ravnotežje ter se prevrnilo v 3-4 m širok občestni jarek, v katerem je bilo okoli 2 m vode. Vprežno vozilo je potegnilo za seboj vodo konja in voznika Vicozi Alojzija iz Iške vasi. Avtomobil, ki je vozil počasi so je tako ustavil.

Sofer Glazar in sprevednik Jakobin pa sta se takoj zagnala v vodo in rešila najprej voznika, ki je bil vinjen, ter ga izročila v nego prisotnim vaščanom Iške vasi. Nato sta se oba ponovno vrgla v globoko hladno vodo, da rešita še konja. Razrežala sta jermeno, osvobodila konja spozna ter ga izvlekla na suho. Sprevednik Jakobin se vsakomur Iške vasi takoj preobkeli, sofer Glazar pa je vse premočen vozil še v Ljubljano, se vrnil nazaj na mesto negeode z organon milice ter se je šele po približno dveh urah vrnil domov. — K. L.

Malomarnost do bolniškov

V lokalni industriji Pletenina v Kranju ni dobi teki uslužbenec živini napad in se ni bil vreden tako raniti, da je zgradila nevarništravilve. Ravnavatelj tovorne je takoj opozoril, da je resilna avto, toda dobil je šele po 3 dneh, da je avto že tri tedne pokvarjen. Zato ne je ravnavatelj obrnil na OLO, ker je bil avto v tovarnem avtomobilu odobren. Zato ne je ravnavatelj obrnil na OLO, ker je bil avto v tovarnem avtomobilu odobren. Zato ne je ravnavatelj obrnil na OLO, ker je bil avto v tovarnem avtomobilu odobren.

Prav tako je ravnavatelj obrnil na OLO, ker je bil avto v tovarnem avtomobilu odobren. Zato ne je ravnavatelj obrnil na OLO, ker je bil avto v tovarnem avtomobilu odobren. Zato ne je ravnavatelj obrnil na OLO, ker je bil avto v tovarnem avtomobilu odobren.

